RESEARCH PAPER | Sanksrit | Volume : 5 | Issue : 6 | June 2015 | ISSN - 2249-555X

Vaidik Vagmay Me Paryavaraniy Chintan

ofnd ok³e; e i;koj.kh; fpUru

KEYWORDS: CT, US.

Dr. Kusum Dobariyal

Sanskrit Department, H. N. B. Gadhval University Camous, Paudi, Gadhval, 246001, Uttarakhand, India

ABSTRACT onk e i;koj.k p:ruk fo"k; ij i;kIr lkexh miyC/k gA iFoh] t y] ok;¡ vkj vkdk'k dh 'kf) ,o budk in"k.k l: eDr dju: d: vudk: mik; ofnd e=k e: funf'kr gA i;koj.k dh 'kf) o i;koj.k lj{k.k fdl i:dkj gk\ vkfn fo"k;k ij tk lUnHk ikIr gkr: g: mudk fooj.k on e=k e: ikIr gkrk gA ofnd _f"k;k u: gekjh lLdfr e: i;koj.k dk vf/kdkf/kd egRo fn;k gA mUgk-nu: t y cjlku: oky: itU; dk firk] vUu vkfn vj.;k dk inku dju: okyh olU/kjk dk ekrk rFkk thok: dk i=or ekuk gA v/;kfRed o Hkkfrd nkuk :ik e: ;g lofofnr gA okLro e: ;fn i;koj.k ifj'kk/ku d: fy;¡ ikphu _f"k-fpUru dk tu-lkekU; d: fpUru e: mrkjk tk ld: rk i;koj.k dh 'k)rk ,o lj{k.k gr: ofnd ok³e; dk fof'k"V ifjlhyu vfr iklfxd gA

i;koj.k dh leL;k d: lek/kku d: fy, onk e: tk fpUru g: ml: vud egUoi.k mik; ge: feyr: gA on gekjh lLdfr d: ey vk/kkj o ik.k gA vr% fdlh Hkh leL;k dk gy ge: onk l: feyu: dh lEHkkouk vf/kd gA on dh _pkvk l: ;g Kkr gkrk g: fd gekj euhf"k;k l: i:dfr vkj lLdfr d: lkgp;¡ dk lcl: igy: igpkuk vkj ykddY;k.k d: fy, bldk mi;kx Hkh fd;kA ;|fi thou dk ijey{; b'oj ikfIr vFkok c:ã lk{kRdkj g] fdUr: ml:dk lgk;d Hkkfrd txr gA _f"k;k u: ufn;k d: rV ij rFkk ior dh xQkvk dk lou djd: fn0; 'kfDr;k ikIr dhA bll: irhr gkrk g: fd v/;kRe lk/kuk d: fy, Hkh fo'k) okrkoj.k dh vi{kk gA eu"; dk fuek.k gh vfXu] t y] iFoh] vkdk'k] ok;¡ bu i:prRkk l: gvk gA bl nf"V l: ofnd lkfgR; e: dkfUrn"Vk _f"k;k u: bu fofHkUu rRok: dk l{erk io:d fpUru euu fd;k rFkk mudh vudy:krk cuh jg: bldk onk d: ek/;e l: min'k fn;k gA ;: leLr rRo gh gekjk i;koj.k gA

;toin d: ,d cgpfpr 'kkfUr eU= e: i;koj.k dh ifjHkk"kk ndj ftu rRok: dk mYy:[k fd;k x;k g: mue: |k] vUrfj{k] iFoh] t y] vk"kf/k] ouLifr] fo'ono] cge vkfn l: ^'kkfUr* ¼l:r:yu½ dh ikfIr gk ,:lh dkeuk dh xb: gA&^vke: |k 'kkfUr¼ vUrfj{k 'kkfUr¼ iFoh 'kkfUrjki¼ 'kkfUrjk"k/k;¼ 'kkfUr¼ ouLir;¼ 'kkfUrfo'onok¼ 'kkfUrcã 'kkfURk¼ lo: 'kkfUr¼ 'kkfUrjo 'kkfUr¼ lk ek 'kkfUrjf/k*¹A¼; toin 36@17½

^i;koj.k* 'kCn ifjvko$Y;V iR;; l: lEiUu gvk gA ftldk vFk g&og tk ge: pkjk vkj l: ?kj: g, g: ftl&bdkykth *(Ecology)* 'kCn l: ifjHkkf"kr fd;k gA bl: ge 'Ecological Blnce' ;k ^ikfjfLFkfrdh fu;U=.k* Hkh dgr: gA i;koj.k d: vUrxRk lHkh tfod rFkk Hkkfrd inkFkk ,o mudh vkilh lcU/kk dk vUrHko gA i:dfr e: fo|eku t y] ok;¡] Hkfe rFkk tho/kkfj;k d: ikjLifjd 0;ogkj ,o lcU/kk gh i;koj.k d: fuek.k e: dkjd gA ^thoe 'kjn% 'kre* dh Hkkouk l: ofnd _f"k;k u: i;koj.k d: iR;d ?kVdk dh lj{k.k lo/ku ,o 'kk/ku gr: vudk mik; l:>k;: gA

21oh 'kn: e: fo'o dk i;koj.k dh leL;k l: t>uk iM: jgk gA lkekftd] lkLdfrd&Hkkfrd ,o Tkfod vkfn Lrjk ij eu"; d: fy;¡ ;g ,d foHkf"kdk cu x;h gA vk/kfud foKku u: i;koj.k in"k.k d: ikp ¼ok;¡] t y] /ofu] efrdk rFkk jfM;k lfØ;rk lcU/kh% vx eku gA onk d: vudk lkj o{k yxkuk] ;K djuk vkfn db: i:lx i;koj.k tkx:drk dk |kfrr djr: gA vFkoon ckjgo: dk.M dk ^iFoh l:ä*² o _Xon dk ¼uoe&n'ke eMy½ ¼lke l:ä½] ¼vj.;kuh l:ä½] ¼10-146½³ i:kr;k i;koj.kh; p:ruk ij vk/kkfjr l:ä gA euLefr o vFkoon e: i;koj.k 'kfprk ij fo'k"k /;ku n:r g;¡ iFoh dk ^ekrk ¼ekrk Hkfe¼ i=k·g ifFk0;k*½ lckf/kr fd;k x;k gA ¼vFkoon] 12-1-12½ LFky] t y rFkk ok;¡e.My l: ;Dr ;fn ;g iFoh rFkk TkoeMy ljf{kr g: rk bl ij vk/kr thou Hkh ljf{kr gA

i;koj.k lj{kk dk ;Kh; fo/kku tk oKkfud ifØ;k g: ykfdd ,o ikjykfdd nkuk i:dkj dh 'kf) dk n'kkrk gA ;toin e: crk;k x;k g: fd ;K djd: ge in"k.k dk nj djr: gA ;Kh; vfXu dh m"ek ok"Ik :i e: e?kk }kjk xghr gkdj t y:i e: of"V djr: g, l:i.k iFoh dk /ku/kkU; l: i.k djrh gA itU;] fe=] o:.k] pUn vkj l:;¡ i;koj.k d: ey j{kd gA i;koj.k 'kf) e: ;K dh egÜkk blfy, Hkh vko';d le>h x;h gA D;kfd ;g vEy o"kk dk fu;fU=r dju: e: lgk;d g: o ok;¡ 'kf) dk lokRd"V dk;¡ gA gekjs nokjk i:dfr d: vfoodi.k l:nkgu l: xhu gkml x:lk dk mRl:tu o vk:tku ijr {kj.k c< jgk gA ;Kh; /ke l: vk:tku ijr dk l'kDr cuk;k tk ldrk g: bl: vkt oKkfud Hkh ekur: gA ifj.kkeLo:i iFoh dk rkieku c< jgk gA ftll: Xyf'k;j rho: xfr l: fi?ky jg gA Hkfe c:tj gk jgh gA ok;¡ e: dkCkuMkb\vkDlkbM dh ek=k c< jgh gA ;g lHkh y{k.k eu"; d: fy;¡ i:y;dkjh irhr gk jg: gA

ikdfrd l:lk/kuk ¼ty] ok;¡] /ofu] Hkfe] vk"kf/k] ouLifr;k½ d: lj{k.k dh bPNk ;k vkdk{kk gh i;koj.kh; p:ruk dk tUe nrh gA i;koj.k d: lj{k.k ,o 'kf)dj.k dh vk/kkjHkr vo/kkj.kk,¡ onk l: iLQfVRk gb: gA ekuo dk HkfeRkRo l: vUu o leLr [kk| inkFk] t yrRo l:] thouh 'kfä] vfXurRo l: m"ek] rki] fodkl o xfr] ok;¡rRo l: ik.k'kfDr rFkk vkdk'krRo l: 'kCn'kfDRk] /ofu] rj:x: ,o lonuk,¡ ikIr gkrh gA thotUr] iM: ik/k] vk"kf/k;k o ouLifr;k okrkoj.k dk i:fyr j[ku e: egRoi.k ;kxnku djrh gA ;fn bue: l: dkb Hkh rRo inf"kr gkrk g: rk tho&txr ij ifrdy iHkko iM:rk gA blhfy, ofnd _f"k;k u: ofnd e=k }kjk i;koj.k dh 'kf) gr: i:dfr d: iR;d rRok: e: 'kkfUr dh dkeuk dhA

i;koj.k fo"k; orEkku oKkfud ;x dk lokf/kd pfpRk fcUn: gh ugh vfir: eu"; d: thou Ikj eMjkr: g, l:dV dk vfuok;¡ fo"k; cu x;k gA vk|kfxd ;x dk ;g l:dV vR;f/kd ;kx fYkIlk dk dkj.k gA ofnd dky e: ftu ikdfrd rRok: vFkkr ftu i:prRok: dk nork ekuk tkrk Fkk vkt mUgh dk eu"; inf"kr dj jgk gA i;koj.k tkx:drk onk dk x:.k g] rHkh rk in"k.k dh leL;k dk lek/kku ge: onk e: gh ikIr gkrk gA o{k] ouLifr rFkk vk"kf/k d: ek/;e l: ge in"k.k eDRk ifjo'k cuk l:dr: gA ikdfrd lUr:yu cuk;¡ j[ku: d: fy;¡ onk e: o{kk: dk yxkuk mi;kxh ekuk x;k gA ;Kh; ifØ;k l: ge ok;¡ dk inf"kr gku: l: cpkr: gA /ofu in"k.k l: cpu: d: fy, okrk d: le; /khek o ehBk ¼e/kj½ ckyu: d: fy, dgk x;k gA⁴ ou o{kk l: ikIr gku: oky: ykHk dk o.ku Hkh onk e: gA lkFk gh xk; d: n/k] xkcj] e=] ?kr] nf/k dk ije ikou] vkjkX;o/kd] cyo/kd vkj vkf.od fofdj.k d: n"Ikkko l: ljf{kr j[ku: okyk ekuk x;k gA _d] ;t] lke ,o vFkoon bu pkjk onk e: i;koj.k d: fofHkUu rRok: d: fo"k; e: tk fpUru fd;k x;k g: og furkUr rdlxr gA

ofnd _f"k;k u: gekjh lLdfr e: i;koj.k dk vf/kdkf/kd egRo fn;k gA mUgku: ty cjlku: oky: itU; dk firk] vUu vkfn vj.;k dk inku dju: okyh olU/kjk dk ekrk rFkk thok: dk i=or ekuk gA v/;kfRed o Hkkfrd nkuk :ik e: ;g lofofnr gA ofnd dky dky dk vj.; lLdfr dk Lo.kdky dgk tkrk jgk gA i:dfr i:td gku: d: lkFk&lkFk vkfndky l: ofnd _f"k;k u: blhfy;¡ t y] ok;¡] /ofu]

Volume : 5 | Issue : 6 | June 2015 | ISSN - 2249-555X

Hkfe] vk"kf/k vkfn bue lkeLtL; cuk; j[kdj i;koj.k lj{k.k dh fn'kk e vudkud i;kl fd; gA

vkt vko';drk bl ckr dh g fd eu"; vk/kfudrk d uke ij idfr dk xyr nkgu u djd ijk lLdfr d lfopkfjr o lfpfrr i;koj.k lj{k.k d ekx ij pydj idfr l rnkRE; LFkkfir dj D;kfd onk dh oKkfudrk o lkoHkkfedrk lieekf.kr gA b'kkifu"kn dk ;g lUn'k okD; 'kk"k.k iofr dk fu"k/k dj vkn'k thou ,o lekt d fy; R;kxi.k Hkkx rFkk ykHkjfgr thou thu dk ekx i'kLr djrk g&

^ru R;Dru HkthFkk% ek x/k% dL;fLpn/kue

fu"d"k :i e onk u ;K djuk] ouk dh lj{kk djuk] u; o{k yxkuk] /ki dk mi;kx] eknd n0;k d lou l cpuk] ok; e noRo dk Hkko j[kuk rFkk thou e ldkjkRed nf"Vdk.k vkfn dk cuk, j[kuk ; lHkh ofnd lek/kku i;koj.k lryu dk cuk, j[ku e ;FkklHko ;kxnku nu e l{ke gA

vkHkkj&
'kk/kdrh ik0 t0d0 xkfn;ky] foHkkxk/;{k lLdr foHkkx g0u0c0 x<oky fo'ofo|ky; ifjlj ikMh d ifr lknj vkHkkj idV djrh g ftud }kjk 'kk/k dk; d ifr lno ij.kk nh tkrh jgh gA

REFERENCE 1- ; ton&36@17 | 2- vFkoon&12-1-12 | 3- _Xon&10-146 | 4- vFkoon&3-30-3 |